

Türk Şurası yenə Bakıda toplaşır

Təşkilatın xarici işlər nazirləri növbədənənar iclas keçirəcəklər

Səbuhi Məmmədov

Fevralın 6-da Bakıda Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasına (Türk Şurasına) üzv dövlətlərin xarici işlər nazirlərinin növbədənənar iclası keçiriləcək. Yarandığı vaxtdan ötən qısa müddət ərzində türkdilli ölkələr arasında münasibətlərin inkişafına öz müsbət təsirini göstərən təşkilatın dünyada vacib güc mərkəzinə çevriləcəyi proqnozlaşdırılır. Türkdilli ölkələrin malik olduğu iqtisadi-siyasi potensial məhz belə deməyə əsas verir.

Qlobal müstəvidə yaranmış mürəkkəb şəraitdə qardaş və dost ölkələrlə münasibətləri dərinləşdirməyə çalışan Azərbaycan türk dünyasında özünəməxsus mövqeyi və yeri olan türkdilli ölkələrlə əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsini də strateji vəzifə sayır. Buna görə də, rəsmi Bakı türk dünyası ölkələri arasında münasibətlərin daha da güclənməsinə və inkişafına öz töhfəsini verən Türk Şurasının fəaliyyətini mühüm amil hesab edir. Azərbaycan malik olduğu iqtisadi-siyasi potensialdan yararlanaraq təşkilatın fəaliyyət dairəsinin genişlənməsinə, eləcə də türk dünyası ilə sıx tarixi bağlılığı və xoş münasibətləri olan ölkələrlə münasibətlərin möhkəmlənməsinə yönəlmiş addımları dəstəkləyir.

Bu, bir tarixi faktdır ki, türk dünyası geniş coğrafi məkanı əhatə edir. Şübhəsiz ki, bu coğrafi ərazinin dünyanın diqqət mərkəzində olması təbiidir. Bu fakt türkdilli ölkələri daha sıx birləşməyə, malik olduqları potensialdan maksimum dərəcədə faydalanmağa sövq edir. Hazırda beynəlxalq aləmdə özünəməxsus yer tutmağı bacaran türk dünyasının qlobal siyasi proseslərə birbaşa və dolayısı ilə təsir göstərməsi artıq tarixi gerçəklikdir.

Xatırladaq ki, 2009-cu il oktyabrın 3-də Naxçıvanda təsis olunmuş Türk Şurasının əsas məqsədləri parlamentlərarası əməkdaşlığın keyfiyyətə yeni mərhələsi olan parlament diplomatiyası vasitələrinin köməyi ilə dövlətlər arasında siyasi dialoqun daha da inkişaf etdirilməsinə kömək göstərməkdən, tarix, mədəniyyət və dil ümumiliyinə əsaslanaraq, milli qanunvericiliklərin yaxınlaşdırılması və parlamentlərarası əməkdaşlığa dair digər məsələlərdə qarşılıqlı fəaliyyətin daha da sıxlaşdırılmasından ibarətdir. Bundan başqa, türkdilli ölkələr və digər region ölkələr arasında qarşılıqlı surətdə faydalı və bərabərhüquqlu əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsinə kömək göstərilməsi, tərəf ölkələrin qanunvericiliklərinin, o cümlədən mədəni irsin, tarix, incəsənət, ədəbiyyat və ümumi əhəmiyyət kəsb edən digər dəyərlərin qorunması və gələcək nəsillərə ötürülməsinə yönəlmiş qanunvericiliklərinin yaxınlaşdırılması üzrə tövsiyələrin verilməsi, o cümlədən tərəflər arasında siyasi, sosial-iqtisadi, mədəni, humanitar, hüquqi və digər sahələrdə əlaqələrin inkişaf etdirilməsinə kömək göstərilməsi də təşkilatın məramına daxildir.

Üzv dövlətlər və müşahidəçilər arasında tarixi İpək Yolunu canlandırmaq və onu yeni infrastruktur layihələri ilə yaxşılaşdırmaq üçün əməkdaşlığın intensivləşdirilməsi də Türk Şurasının məqsədidir və tərəflər bunu iqtisadi əlaqələrin əsas dayaqlarından biri hesab edirlər. Ona görə ki, yeni nəqliyyat-kommunikasiya təşəbbüsləri təkcə regional inteqrasiyaya töhfə vermir, həm də Türk Şurasına üzv dövlətlər və müşahidəçilər arasındakı əməkdaşlığı da artırır. Nüfuzlu mütəxəssislərin də dediklərinə görə, idarəetmə oxunun Asiyaya keçdiyi yeni dünya düzənində Türk Şurası vacib rol oynayacaq. Belə ki, Türk Şurasının fəaliyyəti gələcəkdə də "Bir kəmə, bir yol" layihəsinin köməyi ilə iqtisadi, siyasi və sosial baxımdan inkişaf edəcək və dərinləşəcək. Xatırladaq ki, şura yaradılan zaman dünyada türkdilli olaraq qəbul edilən 6 dövlət olsa da, onlardan sadəcə 4-ü bu quruma üzv olmuşdu. Türkmənistan BMT tərəfindən qəbul edilən tərəfsizlik statusu səbəbindən, Özbəkistan isə qapalı xarici siyasət kursu həyata keçirdiyi üçün şuraya üzv olmamışdı. Amma ötən 11 il ərzində yaşanan bir çox dəyişiklik təşkilata üzv olmaq üçün dövlətlərdə marağı artırmışdır. Avropa İttifaqının üzvü olan Macarıstanın da Türk Şurasının müşahidəçi üzvü olması, Özbəkistanın isə təşkilata qatılması Türk Şurasının artan statusunu təsdiqləməklə yanaşı, qurumun təsir dairəsinin genişləndiyini, ciddi beynəlxalq təşkilat kimi statusunu nümayiş etdirdi.

Türk Şurasının fəaliyyəti üzv dövlətlər arasında əməkdaşlığın geniş spektrini əhatə edir və siyasi, iqtisadi və humanitar sahələrdə əlaqələrin inkişafını hədəfləyir. Siyasi sahəyə tərəflər arasında qarşılıqlı etimadın möhkəmlənməsi, regionda və onun hüdudlarından kənarında sülhün təmin edilməsi, xarici siyasət məsələləri üzrə ümumi mövqələrin nümayiş etdirilməsi, beynəlxalq terrorizmlə, separatçılıqla, ekstremizmlə və transsərhəd cinayətkarlığı ilə mübarizədə fəaliyyətin əlaqələndirilməsi, ümumi maraqlar çərçivəsində bütün sahələrdə səmərəli regional və ikitərəfli əməkdaşlığa yardım edilməsi məsələləri daxildir. Bundan başqa, Türk Şurası 2010-cu ildən etibarən seçki müşahidə missiyasını da həyata keçirir. Artıq belə təcrübələr

də var ki, təşkilatın müşahidə missiyası üzv ölkələrdə prezident, parlament seçkiləri və referendumları müşahidə etmişdir.

Xatırladaq ki, missiyanın tərkibinə TÜRKPƏ üzv ölkələrinin parlamentlərinin üzvləri, eləcə də TÜRKPƏ Katibliyinin nümayəndələri daxildir. TÜRKPƏ müşahidəçiləri Mərkəzi Seçki Komissiyasının yüksək vəzifəli rəsmiləri və hökumət rəsmiləri ilə görüşlər keçirir. TÜRKPƏ missiyası seçki prosesini bütün mərhələlərdə müşahidə edir – seçki məntəqələrini ziyarət edir, hazırlıq prosesini qiymətləndirir, seçicilər və seçki məntəqəsi nümayəndələri ilə söhbət edir, rəsmilər, eləcə də siyasi və ictimai təşkilatların nümayəndələri ilə görüşür. Müşahidəçilər 2005-ci ildə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Beynəlxalq Müşahidəçilər üçün Davranış Kodeksində təsdiq olunmuş obyektivlik, ədalət, şəffaflıq və qərəzsizlik prinsiplərinə Avropa Şurası Venesiya Komissiyasının tövsiyələrinə və digər beynəlxalq hüquqi normalara riayət edir. Qeyd etmək yerinə düşər ki, təşkilatın fəaliyyət təqviminə Azərbaycanda fevralın 9-da keçiriləcək parlament seçkilərini izləmək missiyası daxildir.

Əlbəttə, Türk Şurasına üzv dövlətlər arasında ticarətin daha da artırılmasına ehtiyac duyulur. Buna görə də, qarşılıqlı ticarət və sərmayələr üçün əlverişli şəraitin yaradılması, hərtərəfli və balanslaşdırılmış iqtisadi artıma, sosial və mədəni inkişafa, nəqliyyat, logistika, turizm, innovasiya texnologiyaları üzrə birgə fəaliyyətə səy göstərilməsi iqtisadi sahənin əhatə etdiyi məsələlərdir. Mütəxəssislərin sözlərinə görə, həm ticarət əlaqələrinə, həm də turizm əlaqələrinə müsbət təsir göstərən fəaliyyətin daha da gücləndirilməsi üzv dövlətlər arasında iqtisadi inteqrasiyanı sürətləndirəcək. Belə proqnozlaşdırılır ki, növbəti illərdə Türk Şurasının qarşısında dayanan əsas vəzifələrdən biri də məhz iqtisadi inteqrasiyanı dərinləşdirmək məqsədilə iqtisadi əlaqələri genişləndirməkdən ibarət olacaq. Xüsusilə də Türk Şurasının 2019-cu il oktyabrın 15-də Bakıda keçirilən Zirvə görüşündən sonra üzv dövlətlər arasında əlaqələrin daha da intensivləşməsi baxımından çox böyük əhəmiyyəti oldu. Nəqliyyat və enerji layihələrinin reallaşması isə türkdilli dövlətlərin iqtisadiyyatına və əməkdaşlığına mühüm töhfə verməklə bərabər, təşkilatın beynəlxalq təsir dairəsinin genişlənməsinə də zəmin yaradır.